

TIR-vedu Euroopa Liidus (seisuga 01.05.2016)

TIR-vedu - rahvusvaheliselt tunnustatud tolli-ja garantiidokumendi (TIR-märkmik) alusel toimuv rahvusvaheline kaubavedu mida reguleerib TIR-konventsioon (1975).

Käesolev informatsioon on lühiülevaate andmiseks TIR-vedude rakendamisest Euroopa Liidus.¹

Sisukord

1. TIR-protseduuri seisukohalt vaadeldakse Euroopa Liidu tolliterritooriumit üheainsa territooriumina
2. TIR-märkmiku tagatise piirmäär
3. TIR-konventsiooniga keelatud kaubad
4. TIR-vedu meretranspordil
5. Euroopa Liidu staatuse tõendamine
6. Elektroonne TIR-sõnumivahetus Euroopa Liidus
7. TIR-märkmike töötlemine infosüsteemis NCTS
8. NCTS ja turvalisuse ja julgeoleku andmed
9. EORI number ja TIR-veod
10. Asendustoiming

1. TIR-protseduuri seisukohalt vaadeldakse Euroopa Liidu tolliterritooriumit üheainsa territooriumina

1.1 TIR-protseduuri ei saa kasutada üheainsa tolliterritooriumi piires, st avada ja sulgeda ühes ja samas riigis. Seega TIR-märkmiku alusel toimuv kaupade liikumine liidus saab toimuda ainult siis, kui TIR-vedu algab või lõpeb väljaspool Euroopa Liitu või kui liikumine toimub kahe liidus asuva punkti vahel kolmanda riigi territooriumi kaudu. Näiteks ei saa toimuda TIR-vedu, kus TIR-märkmik avatakse Lätis (lähteliikmesriik) ja TIR-vedu lõpeb Eestis (sihtliikmesriik) kaupade täieliku mahalaadimisega.

1.2 Alates 1.maist 2004 muutus Eesti Vabariigi riigipiir ühtlasi Euroopa Liidu välispiiriks (liidu liikmesriigi ja mistahes kolmanda riigi vaheline piir).

2. TIR-märkmiku tagatise piirmäär

Käesoleval hetkel on kasutusel TIR-märkmiku variant nr 1, nn tavaline **TIR-märkmik tagatise piirmääruga 50 000 USA dollarit (Euroopa Liidus 60 000 EUR)**.

Vastavalt Euroopa Liidu rakendusmääruse 2015/2447 artiklile 163 on TIR-märkmiku tagatise piirmääraks Euroopa Liidus 60 000 eurot.

3. TIR-konventsiooniga keelatud kaubad

Alkoholi-ja tubakatoodete vedu nn tavalise TIR-märkmikuga on reguleeritud TIR-konventsiooni artikli 8 selgitava märkusega 0.8.3.

Vastavalt eespool nimetatud sätetele **ei tohi nn tavalise TIR-märkmiku** (vt ülal punkti 2) **alusel vedada järgmisi tubakatooteid ja alkoholi olenemata nende kogusest:**

- a) denatureerimata etüülalkohol, alkoholisisaldusega vähemalt 80 mahuprotsenti (HS kood 2207 10);

¹ Aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (edaspidi LTS), komisjoni delegeeritud määrus nr 2015/2446, millega täiendatakse LTS teatavaid sätteid täpsustavate eeskirjadega ja komisjoni rakendusmäärus nr 2015/2447, millega nähakse ette LTSi teatavate sätete rakenduseeskirjad, komisjoni delegeeritud määrus 2016/341 ning TIR-konventsioon (1975).

- b) denatureerimata etüülalkohol alkoholisisaldusega alla 80 mahuprotsendi: piiritusjoogid, liköörid ning muud kanged alkohoolsed joogid (HS kood 2208);
- c) sigarid, manilla sigarid ja sigarillod, mis sisaldavad tubakat (HS kood 2402 10);
- d) tubakat sisaldavad sigaretid (HS kood 2402 20);
- e) suitsutubakas, mis ei sisalda või sisaldab mis tahes vahekorras tubaka aeseaineid (HS kood 2403 10).

4. TIR-vedu meretranspordil

Vastavalt TIR-konventsiooni artiklile 26 võib TIR-vedu peatada mitte-maantee etapil. Artikli 48 kohaselt võivad tolli-ja majandusliidu moodustanud konventsiooniosalised kehtestada erisätteid oma territooriumil kulgevate TIR-vedude osas. Praegusel hetkel on Euroopa Liit seisukohal, et liidu sadamate vahel kulgeval mitte-maantee (merel) etapil TIR-vedu ei peatata.

TIR-vedude korral, mis jätkavad meretranspordiga, on vormistus liidu lähtetolliasutuses erinev olenevalt sellest kas vedu kulgeb üle mere kolmandasse riiki või üle mere liidu liikmesriiki:

- kui TIR-vedu kulgeb Eestist üle mere kolmandatesse riikidesse (näiteks Venemaa), siis TIR-veoetapp lõppeb/algab sadamas (näiteks Vanasadam, Muuga);
- kui vedu kulgeb Eestist üle mere liidu liikmesriiki (näiteks Paldiski kaudu Rootsi või Tallinna kaudu Soome), siis tuleb TIR-veoetapi avamisel lähtetolliasutuses näidata kohe sihttolliasutus liidu liikmesriigis (näiteks Narvas TIR-veoetapi avamisel näidatakse sihttolliasutuseks mitte Paldiski vaid sihttolliasutus Rootsis, kus lõppeb kõnealune TIR-veoetapp).

5. Euroopa Liidu staatuse tõendamine

Vastavalt Euroopa Liidu rakendusmääruse 2015/2447 artiklile 207 tähistatakse liidu kaup TIR-märkmikes koodiga „T2L” või „T2LF”.

Kui kaupa veetakse TIR-märkmikuga ja kogu kaup on liidu kaup, tuleb protseduuri pidajal kõigi vastavate kviitungite lahtrisse, mis on jäetud kaubakirjeldusele (lahter 10), selgelt märkida vastavalt tähis “T2L” või „T2LF” koos oma allkirjaga ning esitada see märkmik kinnitamiseks lähtetolliasutusele.

Kui TIR-märkmik hõlmab nii liidu kaupa kui ka liiduvälist kaupa, tuleb kumbagi liiki kaup ära näidata eraldi ning tähis “T2L” või „T2LF” tuleb märkida nii, et see on selgelt seotud ainult liidu kaubaga.

Tähis “T2L” või „T2LF” peab olema kinnitatud lähtetolliasutuse pitsseriga ja pädeva ametniku allkirjaga.

6. Elektroonne TIR-sõnumivahetus Euroopa Liidus

Vastavalt Euroopa Liidu rakendusmääruse 2015/2447 artiklile 273, on **TIR-märkmiku valdajad kohustatud esitama liidu lähte-/sisenemistolliasutusele elektroonseid TIR-märkmiku eelandmeid transiidisüsteemi NCTS vahendusel**. Ühtlasi anti õiguslik alus kõnealuste andmete elektroonseks vahetamiseks liidu liikmesriikide tolliasutuste vahel.

Vastavalt liidu seadusandlusele tuleb:

- TIR-märkmiku valdajatel edastada liidu tollile elektroonseid TIR-märkmiku eelandmeid liidu transiidisüsteemi (NCTS) vahendusel;
- Elektrooniliste TIR-märkmiku eelandmete esitamise kohustusest loobumist lubatakse ainult erandjuhtudel nn asendustoimingutel (vt allpool punkti 10);
- Liidu tollile elektroonselt edastatud TIR-märkmiku andmete õigsuse eest vastutab TIR-märkmiku valdaja;

- Lahknevuse korral TIR-märkmiku elektrooniliste andmete ja paber kandjal TIR-märkmiku andmete vahel tuleb, kooskõlas TIR-konventsiooniga lähtuda paber kandjal TIR-märkmiku andmetest;
- Tänu TIR-märkmiku valdajate poolt liidu tollile elektroonsete TIR-veo eelandmete edastamisele kiirendab TIR-märkmiku tollivormistust liidus;
- Elektroonsete sõnumite edastuse korral kadus liidu tolliasutustel vajadus paber kandjal TIR-märkmikus vormistatud roheliste kviitungite saatmiseks veoetapi lõppemise siht-/väljumistolliasutusest veoetapi alustanud lähte-/sisenemistolliasutusse (kuna TIR-veoetapi lõppemise tõenduseks on NCTS -süsteemis sõnumid nn saabumisteatis (IE006) ja sihttolliasutuse kontrollitulemid (IE018));
- Toimib ühtne liidu tollide TIR-märkmike järelevalve süsteem, mis tagab usaldusväärse TIR-vedude lõpetamise (st protseduuri järelevalve alt vabastamise) info kätte saadavuse, mis omakorda vähendab vedude lõpetamisega seotud tollipäringute arvu veoettevõtetele (TIR-märkmiku valdaja) ja rahvuslikele garantiühingutele ning liikmesriikide tollide vahel.

TIR-vedude tollivormistus paber kandjal TIR-märkmikus jätkub vastavalt TIR-konventsioonis sätestatud nõuetele.

Vaatamata veoettevõtetele tekkivale kohustusele esitada Euroopa Liidus elektroonselt TIR-märkmiku eelandmed süsteemi NCTS, käibib jätkuvalt ja muudatusteta paralleelselt ka paber kandjal TIR-märkmik kui garantii-ja tollidokument.

7. TIR-märkmike töötlemine infosüsteemis NCTS

Elektroonse transiidisüsteemi NCTS eesmärgiks on võimaldada ettevõtjal edastada Euroopa Liidu tollile elektroonseid eelandmeid nii TIR-märkmiku katte all liikuva kauba kohta kui ka esitada tollideklaratsioone ühis- /liidu transiidiprotseduuril liikuvale kaubale kohta (*edaspidi transiidideklaratsioon*) ning liidu tolliasutustel neid andmeid (sõnumeid) omavahel vahetada.

Transiidideklaratsiooni esitamine süsteemi NCTS vahendusel on ettevõtjatele kohustuslik. Allolevas tabeli on ära toodud seosed ja lahtrite vastavused paber kandjal TIR-märkmikus ja transiidisüsteemis NCTS.

Vastavustabel

(vastavalt Transiidi käsiraamatu (TIR-protseduur) lisale 8.2)

TIR-märkmik (lahter nr)	NCTS (lahter nr)
Lähteriik /-riigid (esikaas, lahter 6)	Lähteriik (lahter 15)
Sihtriik /-riigid (esikaas, lahter 7)	Sihtriik (lahter 17)
Sõiduki (te) registreerimisnumber /-numbrid (esikaas, lahter 8)	Transpordivahendi identifitseerimisandmed (lahter 18)
Sõiduki (te) TIR- tunnistus (ed) (esikaas, lahter 9)	Esitatud dokumendid/sertifikaadid (lahter 4)
Konteineri (te) identifitseerimisnumber /-numbrid (esikaas, lahter 10)	Konteiner (lahter 19), konteineri numbrid (lahter 31)
TIR-märkmiku number (kviitungi lahter 1)	Esitatud dokumendi viide (lahter 44)
Märkmiku valdaja (kviitungi lahter 4)	Printsipaal (lahter 50), EORI number
Lähteriik/-riigid (kviitungi lahter 5)	Lähteriik (lahter 15)
Sihtriik/-riigid (kviitungi lahter 6)	Sihtriik (lahter 17)
Sõiduki(te) registreerimisnumber/-numbrid (kviitungi lahter 7)	Transpordivahend lähetamisel. Identifitseerimisandmed (lahter 18)
Kaubamanifestile lisatud dokumendid (kviitungi lahter 8)	Esitatud dokumendid/sertifikaadid (lahter 4)

Konteinerite, pakkeüksuste märgistus ja numbrid (kviitungi lahter 9)	Konteineri number (lahter 31), pakkeüksusmarkeering (lahter 31)
Pakkeüksuste või kaubanimetuste arv ja liik; kauba kirjeldus (kviitungi lahter 10)	Pakkeüksuste liik (lahter 31), pakkeüksuste arv (lahter 31), kauba number (lahter 32), tekstiline kirjeldus (lahter 31), HS kood (lahter 33)
Brutomass (kviitungi lahter 11)	Brutomass (lahter 35)
Koht ja kuupäev (kviitungi lahter 14)	Deklareerimise kuupäev (lahter C)
Paigaldatud tollitõkendid või identifitseerimismärgid (andmed) (kviitungi lahter 16)	Tollitõkendi number, identifitseerimisandmed (lahter D)
Lähte- või sisenemisevahetolliasutus (kviitungi lahter 18)	Lähetolliasutuse viitenumber (lahter C)
Transiidi tähtaeg (kviitungi lahter 20)	Tähtaeg (lahter D)
Registreeritud tolliasutuses (kviitungi lahter 21)	Liikumise viitenumber (MRN)
Sihtolliasutus (kviitungi lahter 22)	Sihtolliasutus (lahter 53), IE01 adressaat
Kaubasaaja (esitatud dokumendid)	Kaubasaaja (lahter 8)

8. NCTS ja turvalisuse ja julgeolekuandmed

Alates 1.juulist 2009 võeti liitu sisenevate või sealt väljuvate kaupade impordi ja ekspordiga seotud riskide vähendamiseks kasutusele turvalisuse ja julgeoleku riskianalüüs, s.t rakendusid nn turvalisuse ja julgeoleku meetmed üle tollipiiri toimetatav kauba suhtes ning uued tolli infosüsteemid. Selleks, et tagada ühiskonna kaitse võrdväärne tase liidus asjakohaste riskipõhiste kontrollmeetmete kaudu, tuli Euroopa Liidus rakendada impordi kontrollisüsteem (ICS) ning täiendada ekspordi kontrollisüsteemi (ECS) ja transiidi andmevahetuse süsteemi (NCTS).

Alates 1.jaanuarist 2011 on ettevõtjal kohustus Euroopa Liidu tollile turvalisuse ja julgeolekuandmetega ülddeklaratsiooni esitamine sisenemisel ja ülddeklaratsiooni esitamine väljumisel, kui eelnevalt ei ole esitatud ekspordideklaratsioon.

8.1. Kauba toimetamisel liidu tolliterritooriumile või kauba lähetamisel liidu tolliterritooriumilt transiidi protseduuriga (s.t TIR-märkmiku katte all liikuvad kaubad kui ka ühis- /liidu transiidiprotseduuril liikuvad kaubad), on deklaratsiooni esitajal võimalik valida, kas ta esitab transiidideklaratsiooni ülddeklaratsiooni rollis (s.t turvalisuse ja julgeoleku andmetega) süsteemis NCTS või lisaks transiidideklaratsioonile esitab eraldiseisva sisenemise või väljumise ülddeklaratsiooni.

8.2. Transiidideklaratsiooni andmeid võib kasutada sisenemise või väljumise ülddeklaratsioonina, kui on täidetud alljärgnevad tingimused:

- kaubad tuuakse liidu tolliterritooriumile või viiakse sealt välja transiidi protseduuriga;
- transiidideklaratsiooni andmeid vahetatakse infotehnoloogia ja arvutivõrgu abil;
- andmed hõlmavad Komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2016/341 lisas 9 liides A nõutavaid kõiki andmeid.

Kauba lähetamisel liidu tolliterritooriumilt transiidi protseduuriga tekib vajadus eespool nimetatud valiku tegemiseks turvalisuse ja julgeoleku andmete esitamisel vaid juhul, kui transiidi protseduurile ei eelnenud eelneva toiminguna juba ekspordideklaratsiooni esitamist. Kui eelnevalt esitati ekspordideklaratsioon, siis transiidi protseduuril turvalisuse ja julgeoleku andmeid enam ei nõuta (kuna julgeoleku ja turvalisuse riskianalüüs on juba tehtud ekspordideklaratsiooni alusel).

Juhime tähelepanu, et piiriületuse kiirendamiseks ja halduskoormuse vähendamiseks on soovitatav alati turvalisuse ja julgeoleku andmed esitada transiidideklaratsioonil süsteemi NCTS vahendusel, kui kaup toimetatakse liidu tolliterritooriumile või kaup lähetatakse liidu tolliterritooriumilt transiidi protseduuriga.

8.3. TIR-veo eelandmed tuleb edastada liidu tollile elektroonselt (va asendustoiming, vt allpool p.10).

9. EORI number ja TIR-veod

Alates 1.juulist 2009 on väliskaubandusega tegeleval ettevõtjal kohustus registreerida end ettevõtjate registreerimise ja identifitseerimise süsteemi **EORI** (*Economic Operators Registration and Identification System, edaspidi EORI*).

Transiitvedudel on **EORI number kohustuslik** ning edastatakse tollile elektroonselt infosüsteemi NCTS vahendusel lahtris 50C-H (printsipaal/valdaja kood).

Paberkandjal TIR-märkmiku kviitungile (ainult Euroopa Liidus kasutatavatele kviitungitele) märgitakse EORI nr lahtrisse **4** nimetusega **“Märkmiku valdaja”**.

10. Asendustoiming

Alates 1.jaanuarist 2009 tekkis TIR-märkmiku valdajal Euroopa Liidu lähte-/sisenemistolliasutusele elektroonsete TIR-veo eelandmete edastamise kohustus.

Eelnimetatud kohustusest loobumist lubatakse ainult erandjuhtudel, kui liidu lähte-/sisenemistolliasutuses ei tööta liidu transiidisüsteem (NCTS) või andmete edastamise arvutisüsteem või kui nende kahe süsteemi vaheline ühendus ei toimi (nn asendustoiming).

Asendustoiming – paberdokumentide kasutamisel põhinev protseduur, mis on ette nähtud selleks, et võimaldada TIR-veo andmete esitamist ja kontrollimist ning TIR-vedu, kui elektroonilist standardprotseduuri ei saa rakendada.